

Nr 44

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av likviditets- och kassakvotlagen den 25 maj 1962 (nr 256), m. m., jämte motioner.

I en den 29 mars 1968 dagtecknad proposition, nr 94, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden och lagrådets protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om fortsatt giltighet av likviditets- och kassakvotlagen den 25 maj 1962 (nr 256),
- 2) lag om fortsatt giltighet av placeringskvotlagen den 25 maj 1962 (nr 257),
- 3) lag om fortsatt giltighet av ränteregleringslagen den 25 maj 1962 (nr 258).

Propositionens innebörd är att den kreditpolitiska beredskapslagstiftningen, för vilken giltighetstiden utgår den 30 juni 1968, skall erhålla förlängd giltighetstid t. o. m. den 30 juni 1971.

De vid propositionen fogade lagförslagen har följande lydelse:

Förslag

till

Lag

**om fortsatt giltighet av likviditets- och kassakvotlagen
den 25 maj 1962 (nr 256)**

Härigenom förordnas, att likviditets- och kassakvotlagen den 25 maj 1962, som enligt lag den 26 maj 1965 (nr 210) gäller till och med den 30 juni 1968, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1971.

Förslag

till

Lag**om fortsatt giltighet av placeringskvotslagen den 25 maj 1962 (nr 257)**

Härigenom förordnas, att placeringskvotslagen den 25 maj 1962, som enligt lag den 26 maj 1965 (nr 211) gäller till och med den 30 juni 1968, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1971.

Förslag

till

Lag**om fortsatt giltighet av ränteregleringslagen den 25 maj 1962 (nr 258)**

Härigenom förordnas, att ränteregleringslagen den 25 maj 1962, som enligt lag den 26 maj 1965 (nr 212) gäller till och med den 30 juni 1968, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1971.

I anledning av propositionen har väckts de likalydande motionerna I: 955 av herrar *Ottosson* och *Kaijser* samt II: 1212 av herr *Adolfsson m. fl.*, vari hemställas

A. att riksdagen måtte

1. besluta sådan lydelse av likviditets- och kassakvotslagen den 25 maj 1962 (nr 256)

att likviditetskvot må fastställas till högst 40 procent för affärsbankerna och till högst 20 procent i sparbankerna och centralkassorna för jordbrukskredit,

att kassakvot må fastställas till högst 10 procent,

2. avslå Kungl. Maj:ts förslag angående fortsatt giltighet av placeringskvotslagen den 25 maj 1965 (nr 257),

3. avslå Kungl. Maj:ts förslag angående fortsatt giltighet av ränteregleringslagen den 25 maj 1962 (nr 258),

B. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderliga ändringar i författningstexten.

I sammanhanget behandlar utskottet även de vid riksdagens början väckta motionerna I: 393 av herr *Holmberg m. fl.* och II: 491 av herr *Bohman m. fl.*, såvitt dessa avser yrkande att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte förelägga 1968 års höstriksdag förslag om emissionskontrollens avskaffande.

I övrigt har dessa motioner behandlats i utskottets utlåtande nr 28.

Motionerna

I motionerna I: 955 och II: 1212 framhålles att den kreditpolitiska beredskapslagstiftningen endast delvis kommer till mera regelmässig användning som bas för kreditreglerande åtgärder, nämligen såvitt gäller riksbankens rekommendation till bankerna att iakttaga vissa likviditetskvoter och dess kontroll av obligationsemissionerna. Av avgörande betydelse är därvid, påpekar motionärerna, det samråd som utan formell reglering äger rum mellan riksbanken och olika grupper av kreditinstitut. Enligt motionärernas mening kan det knappast med fog hävdas att beredskapslagstiftningen varit en absolut förutsättning för denna samverkan och dess verkningssgrad. Likviditets- och kassakvoter säges dock vara så väletablerade begrepp i kreditpolitiken att en förlängning av beredskapslagstiftningen därom möjligen kan försvaras. Maximitalet för likviditetskvot anses emellertid böra sänkas från 25 till 20 procent för sparbankerna och central-kassorna för jordbrukskredit samt från 50 till 40 procent för övriga kreditinstitut. Maximitalet för kassakvot anses likaledes böra sänkas, från 15 till 10 procent. Huvudsyftet med beredskapslagstiftningen om placeringskvoter och räntereglering, att säkerställa statens och bostadssektorns kreditbehov, säges kunna uppnås med andra, mindre skadliga metoder, i den mån åtgärder i detta syfte över huvud taget blir erforderliga på längre sikt.

I motionerna I: 393 och II: 491 uttalas att emissionskontrollens huvudsyfte, att förebygga ränteglidningar och svårigheter för bostadsbyggandets finansiering, kan uppnås med andra, mindre skadliga metoder. Emissionskontrollen säges ha lett till ett kösystem och till att kredittransaktioner tidvis i olycklig utsträckning kommit att äga rum utanför den organiserade marknaden, något som minskat sannolikheten för att kapitalet ledes till de mest räntabla projekten.

Utskottet

Av de tre lagar som sedan 1962 innefattas i den kreditpolitiska beredskapslagstiftningen har endast en, nämligen likviditets- och kassakvotslagen, någonsin satts i kraft och detta endast för en kortare period i slutet av föregående år och början av detta år. I övrigt har lagstiftningens syften, i den mån så varit erforderligt, uppnåtts genom samråd och överenskommelser mellan riksbanken och kreditinstituten. När fullmäktige i riksbanken nu enhälligt föreslagit att de tre lagarna skall få förlängd giltighet för ytterligare en treårsperiod har huvudmotivet varit att dessa lagar utgör grund för de kreditpolitiska arrangemang som riksbanken upprätthåller på berörda områden. Bland de remissinstanser som godtagit förslaget märks fullmäktige i riksgäldskontoret, vilkas ställningstagande likaledes varit enhälligt.

Även utskottet tillstyrker att de tre beredskapslagarna får förlängd giltighet. Vad gäller placeringskvotslagen vill utskottet framhålla, att i propositionen understrukits att den är avsedd att tillämpas endast under utomordentliga förhållanden, när andra möjligheter uttömts. Eftersom lagens undantagskaraktär sålunda är starkt markerad och ingen ändring avses i nuvarande ordning med ett informellt samarbete mellan riksbanken och kreditinstituten när det gäller att åstadkomma en tillfredsställande fördelning av placeringarna på kapitalmarknaden saknas enligt utskottets mening fog för det avslagsyrkande beträffande placeringskvotslagen som förekommer i motionerna I: 955 och II: 1212.

Inte heller ränteregleringslagen är avsedd att tillämpas annat än i ett undantagsläge. I de nyssnämnda motionerna hävdas att dess syfte kan uppnås med andra metoder, vilka motionärerna betecknar som »mindre skadliga». Motionärerna har så till vida rätt som att lagen hittills inte behövt tillämpas. Den fyller dock en beredskapsfunktion som motiverar dess bibehållande.

Beträffande likviditets- och kassakvotslagen synes även motionärerna erkänna att så är förhållandet. De föreslår emellertid en sänkning av de kvottal som anges i lagen. Utskottet vill understryka att dessa kvottal är att betrakta som maxima, vilka vid en tillämpning av lagen kan komma att föreskrivas endast för speciella lägen. Med hänsyn till lagens syfte att bereda riksbanken handlingsmöjligheter i ytterlighetsfall, när andra åtgärder visat sig inte vara tillräckliga, finner utskottet de hittills gällande kvottalen motiverade. Utskottet avstyrker alltså motionsyrkandena på denna punkt.

Det yrkande beträffande emissionskontrollen som framställt i motionerna I: 393 och II: 491 tycks närmast gå ut på en översyn av den praxis som tillämpas i ifrågavarande hänseende. Enligt utskottets mening finns goda skäl för en sådan översyn. Denna bör emellertid inte inskränkas till att gälla emissionskontrollen utan avse även övriga metoder för styrning av kreditmarknaden i konjunktur- och fördelningspolitiskt syfte.

Utskottet hemställer sålunda,

A. att riksdagen med avslag på motionerna I: 955 och II: 1212 bifaller propositionen nr 94;

B. att riksdagen i enlighet med vad utskottet ovan anfört hemställer hos Kungl. Maj:t om översyn av metoder för styrning av kreditmarknaden samt anser motionerna I: 393 och II: 491, såvitt nu är i fråga, därigenom vara besvarade.

Stockholm den 14 maj 1968

På bankoutskottets vägnar:

NILS STÄHLE

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (h), Lundin (s), Enarsson (h), Stefanson (fp)* och Mattsson (cp)*;

från andra kammaren: herrar Regnéll (h)*, Hagnell (s), Berglund (fp), Franzén i Motala (s), Börjesson i Glömminge (cp), Bengtsson i Landskrona (s), Löfgren (fp) och Fridolfsson i Rödeby (s)*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1) av herrar Åkerlund (h), Enarsson (h) och Regnéll (h), vilka ansett *dels* att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 3 med orden »Av de tre» och slutar på s. 4 med orden »på denna punkt» bort utbytas mot ett avsnitt av följande lydelse:

»Kreditpolitikens utformning betingas i hög grad av det samråd och de överenskommelser som kommer till stånd mellan riksbanken och kreditinstitutet. I propositionen nr 94 görs gällande att den kreditpolitiska beredskapslagstiftningen, vars giltighet utgår inom kort, har varit av betydelse för att sådana överenskommelser kunnat uppnås och att den därför bör bibehållas oförändrad under ytterligare en treårsperiod. I motionerna I: 955 och II: 1212 kommer däremot en övervägande kritisk syn på beredskapslagstiftningen till uttryck. Utskottet finner vad motionärerna anfört vara tungt vägande.

Om placeringskvotlagen och ränteregleringslagen gäller att varken de praktiska erfarenheterna av kreditpolitikens bedrivande eller principiella skäl motiverar deras bibehållande. Lagarnas huvudsyfte, som är att säkerställa statens och bostadssektorns kreditförsörjning, kan uppnås med andra, mindre skadliga medel. Emissionskontrollen har aldrig utgjort någon rationell penningpolitisk metod. Det ursprungliga motivet för denna kontroll liksom för räntereglering och föreskrifter om placeringskvoter har successivt minskat i betydelse; ingenting tyder nu på att de kreditbehov som man önskar prioritera inte kan tillgodoses tillfredsställande utan särskild lagstiftning. Utskottet avstyrker därför att placeringskvotlagen och ränteregleringslagen får förlängd giltighet.

Likviditets- och kassakvotlagen är, såsom i dess inledande paragraf tydligt utsäges, avsedd för undantagssituationer, där de traditionella kreditpolitiska medlen visar sig otillräckliga. Utskottet kan godta att lagen får förlängd giltighet för att även framgent stå till buds i sådana lägen. De kvottal som lagen för närvarande anger är emellertid enligt utskottets uppfattning för höga. Vid genomförandet av den nya lagstiftningen år 1962 höjdes den maximala likviditetskvoten för affärsbankerna från 45 till 50 procent, medan den för sparbanker och centralkassor för jordbrukskre-

dit sattes till 25 procent. När lagens fortbestånd nu omprövas finner utskottet tiden vara inne för en sänkning av dessa maxima till en mera realistisk nivå. Utskottet tillstyrker därför de motionsledes framförda förslagen att likviditetskvoten skall bestämmas till högst 20 procent för sparbanker och centralkassor för jordbrukskredit samt till högst 40 procent för övriga berörda kreditinstitut och att den maximala kassakvoten skall anges till 10 procent.»;

dels att utskottet under A. bort hemställa,

»A. att riksdagen

1) med bifall till motionerna I: 955 och II: 1212 i ifrågasvarande del antager det vid propositionen nr 94 fogade förslaget till lag om fortsatt giltighet av likviditets- och kassakvotslagen den 25 maj 1962 (nr 256) med samtidigt antagande för sin del av följande

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 6 och 7 §§ likviditets- och kassakvotslagen den 25 maj 1962 (nr 256)

Härigenom förordnas, att 6 och 7 §§ likviditets- och kassakvotslagen den 25 maj 1962 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

6 §.

Det procenttal, vartill likviditetskvot minst skall uppgå, fastställs av riksbanken. Talet må i fråga om sparbankerna och centralkassorna för jordbrukskredit ej sättas högre än till *tjugofem* och i fråga om andra kreditinrättningar ej högre än till *femtio*.

Det procenttal, vartill likviditetskvot minst skall uppgå, fastställs av riksbanken. Talet må i fråga om sparbankerna och centralkassorna för jordbrukskredit ej sättas högre än till *tjugo* och i fråga om andra kreditinrättningar ej högre än till *fjrtio*.

Där så — — — — — rörelsens art.

7 §.

Med kassakvot — — — — — angivna undantagen.

Det procenttal, vartill kassakvot minst skall uppgå, fastställs av riksbanken. Talet må ej sättas hög-

Det procenttal, vartill kassakvot minst skall uppgå, fastställs av riksbanken. Talet må ej sättas hög-

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

re än till femton. Vid dess fastställande må tillämpas vad i 6 § andra stycket stadgas.

re än till tio. Vid dess fastställande må tillämpas vad i 6 § andra stycket stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1968.

2) med bifall i övrigt till motionerna I: 955 och II: 1212 avslår de vid propositionen nr 94 fogade förslagen till lag om fortsatt giltighet av placeringskvotslagen den 25 maj 1962 (nr 257) och till lag om fortsatt giltighet av ränteregleringslagen den 25 maj 1962 (nr 258).»

2) av herrar *Ståhle, Åke Larsson, Palm, Lundin, Hagnell, Franzén* i Motala, *Bengtsson* i Landskrona och *Fridolfsson* i Rödeby (alla s), vilka ansett

dels att det stycke på s. 4 i utskottets yttrande som börjar med orden »Det yrkande beträffande» och slutar med orden »och fördelningspolitiskt syfte» bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»I motionerna I: 393 och II: 491 har yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall hemställa att Kungl. Maj:t förelägger årets höstriksdag förslag om emissionskontrollens avskaffande. Utskottet har ovan tillstyrkt att ränteregleringslagens giltighet förlängs och har inte heller något att erinra mot emissionskontrollen såsom den i praktiken tillämpas av riksbanken. Följaktligen avstyrker utskottet det nu berörda motionsyrkandet.»;

dels att utskottet under B. bort hemställa:

»B. att riksdagen avslår motionerna I: 393 och II: 491, såvitt nu är i fråga.»